

SELEKTIV TJURBESKATTNING

- Exempel på tjurar som kan fällas och sådana som får bli äldre

Älgtjurars horn växer varje år fram till cirka 6½ års ålder då tjurarna blir fullvuxna. Hur mycket hornen växer beror bland annat på näringstillgång och genetiska anlag. Hornen kan användas som indikatorer för selektiv beskattning förutsatt att man skiljer åt skovelhornstjurar och stånghornstjurar samt en mellantyp.

Selektiv beskattning av älgtjurar kan göras enligt två huvudprinciper. Antingen görs den utgående från varje enskild åldersklass eller så delas tjurarna in i åldersgrupper. Den förstnämnda metoden förutsätter att jägarna med säkerhet kan åldersbestämma varje enskild åldersklass för att därefter avgöra om hornstorleken är större eller mindre än genomsnittet för den aktuella åldersklassen och hornstypen i det aktuella området. Kunskaperna i åldersbedömning gör att indelning i åldersgrupper fungerar bättre i Finland. Indelningen som här presenteras är i åldersgrupperna ½ år, 1½ år, 2½ – 5½ år och ≥ 6½ år. Den selektiva tjurbeskattningen som här presenteras bygger på att väl utvecklade 1½-åringar och 2½ – 5½-åriga tjurar får bli äldre.

Det kan vara svårt att avgöra en tjurkalvs kroppsstorlek. Små tjurkalvar fälls framom stora tjurkalvar, men i praktiken begränsar sig selektiv beskattning i den här åldersgruppen till hur stor andel tjurkalvarna utgör av samtliga fällda älgar av hankön.

För att den selektiva tjurbeskattningen ska kunna ge resultat, bör den genomföras enligt exakt samma principer av alla jägare i ett tillräckligt stort område. Ett älgförvaltningsområde är lämpligt stort med tanke på tjurarnas rörelsemönster. Enskilda små jakt-sällskap kan inte tillämpa egna principer i och med att deras älgar är gemensamma med grannarnas. En jägare som låter en tjur passera för att bli äldre, bör kunna lita på att de andra jägarna i älgens hemområde gör lika.

Tjurar som inte fälls

Stånghornstjurar med till exempel 5 horntaggar får bli äldre. De tillhör oftast åldersgruppen 2½ – 5½ år. (I den här åldern har stånghornstjurarna ofta 3 – 5 horntaggar i södra Finland, 4 – 6 taggar i mellersta Finland och 4 – 7 taggar i norra Finland.)

Mellantypstjurar med 8 horntaggar får bli äldre. De tillhör oftast åldersgruppen 2½ – 5½ år. I den här åldern har mellantypstjurarna ofta 5 – 8 horntaggar i södra Finland, 5 – 9 taggar i mellersta Finland och 5 – 10 taggar i norra Finland. Sådana här tjurar fälls alltså inte.

Skovelhornstjurar med 10 horntaggar får bli äldre. De tillhör oftast åldersgruppen 2½ – 5½ år. I den här åldern har skoveltjurarna ofta 6 – 12 horntaggar i södra och mellersta Finland och 7 – 13 taggar i norra Finland. Sådana här tjurar fälls alltså inte.

Mot slutet av jaktsäsongen kan en del av tjurarna ha fällt hornen. Tjurar som fällt hornen fälls inte, eftersom det omöjliggör selektiv tjurbeskattning.

Tjurar som kan fällas

Tjurar som har 1-4 horntaggar kan fällas. Om man snabbt vill höja tjurarnas medelålder kan man lämna fyrataggade tjurar ofällda. Här en 1½-årig tjur med två taggar. Av de 1½-åriga tjurarna har ungefär hälften endast 2 horntaggar och de har vanligen en slaktvikt under 150 kg.

Skoveltjurar som är ≥ 6½ år har oftast ≥ 13 horntaggar i södra och mellersta Finland och ≥ 14 taggar i norra Finland. Sådana tjurar är "avverkningsmogna" och kan alltså fällas.

Mellantypstjurar som är ≥ 6½ år har oftast ≥ 9 horntaggar i södra Finland, ≥ 10 taggar i mellersta Finland och ≥ 11 taggar i norra Finland. Sådana tjurar är "avverkningsmogna" och kan alltså fällas. En mellantypstjur skiljs från en skoveltjur genom att mellantypstjurens skovelbildning är mindre än hälften så bred som taggarnas längd.

Stånghornstjurar som är ≥ 6½ år har oftast ≥ 6 horntaggar i södra Finland, ≥ 7 taggar i mellersta Finland och ≥ 8 taggar i norra Finland. Sådana tjurar är "avverkningsmogna" och kan alltså fällas. En stånghornstjur skiljs från en mellantypstjur genom att stånghornstjurens hornstång är helt rund och saknar helt antydning till skovelbildning.

Selektiv tjurbeskattning där väl utvecklade 1½-åringar och 2½ – 5½-åriga tjurar är fredade, innebär att det varje år under älgens brunsttid finns många flera fullvuxna tjurar, jämfört med om tjurbeskattningen är icke-selektiv. Det gynnar älgens naturliga brunstbeteende. För jägarna innebär sådan här selektiv tjurbeskattning att många älgar med hög slaktvikt kan fällas, samtidigt som många älgar med stora horntröféer kan fällas.

OBS! Dessa exempel visar endast grova riktlinjer. Lokala skillnader förekommer, så hur älgar utvecklas i det egna älgförvaltningsområdet bör studeras utgående från fällda älgars kända ålder.

Källor: Nygrén 1990, Sylvén 2003, Nygrén et al. 2007, Myrsterud & Bischof 2010, Lappalainen et al. 2014, m. fl.

© Mikael Wikström, Finlands viltcentral 2016